

שבה, שבה השולמית

אחרי זה יהיה קשה עוד יותר לבקש מן הציבור אמון לתנועה בעלת עקרונות, החותרת לשינוי של ממש.

אריק מפנה

את הפיתחה

היה לי חלום בלהות. חלום בהקצין. בחלום זה ראיתי כיצד קיבל אריק שרון את הפיקוד על פינוי התושבים מפיתחת-רפיה.

הכל תוכנן בקפידה, בסודיות, כרגיל אצל מצביא הגול זה.

בלילה חדרו חוליות של קומנדו לשטח. במיבצע-בזק נסתמו כל הבארות, פורקו הצינורות. בשטח כולו לא נותרה טיפת-מים.

עם שחר באו המשאיות. עוד לפני שהתושבים הבינו מה קורה, הסתערו עליהם פלוגות של חיילים, חמושים ומאומנים היטב, ותיקי נאמניו של אריק-מלך-ישראל.

התושבים המבוהלים — גברים נשים וטף, זקנים וצעירים — הועמסו על המשאיות. פה ושם נחבט מישהו בקת של רובה, נדחפה אשה, נבעט ילד. אך לא היה צורך באלימות רבה. יסוד-האפתחה נוצל עד תום. עוד לפני שהתושבים תפסו בדיוק מה מתרחש, נעו המשאיות. בכל משאית שמרו כמה חיילים חמושים על המפונים.

שאר החיילים השלימו את המלאכה. הבתים נהרסו, בעל-הבתים נהרגו או נמסרו לידי הסיירת הירוקה. במהי רות רבה הוקמה גדר גבוהה, שחסמה את השטח כולו.

התושבים הובאו לשטח פתוח ושומם, הרחק מכל ישוב. הם הורדו בגסות מן המשאיות, בחבטות ובבעיטות. בעלים חיפשו את נשותיהם בבהלה הגדולה. הורים את ילדיהם. באותה שעה קפצו החיילים על המשאיות, המנוי עים הותנעו, והשיירה נעלמה בענן של אבק...

חלום?

מדוע נדמה לי שזה כבר קרה פעם?

O TEMPORA, O MORES

אני נצר לשושלת ארוכה של יודע-לאטינית. אבל אני לא למדתי שפה זו אלא במשך חצי שנה. אי-שם, בין התאים האפורים בראשי, לכודים כמה פיתגמים לאטיניים, וכמה כללי דיקדוק, וכמה פסוקים היסטוריים, וזהו —

SUMMA SUMMARUM

כאשר באתי לכנסת, נתקלתי במסך-העשן הלאטיני של מנחם בגין. הוא הרעיף עלינו אימרות-שפר רומיות, וכדרכו של סגוב אמיתי, לא היה טורח לתרגם אותן. בכך רמז למאזיניו: אם אינכם מבינים לאטינית כמוני, אינכם ראויים לפניגי-הלשון שלי.

אלא שאט-אט התגנב לליבי החשד כי הלאטינית של בגין קלושה למדי ושאינה אלא המינימום הנדרש מתל-מיד-גימנסיה פולנית.

הדבר הסתבר לי כאשר קראתי לו קריאות-ביניים בלאטינית (אני מודה שהכנתי אותם מראש), ופניתי אליו בלאטינית בנאומו. הוא הבין, כמובן, כאשר פתחתי את אחד מנאומו בדבריו בני-האלמוות של קיקרו (עד מדי, הו QUOUSQUE TANDEM BEGINA

בגין, עוד תנצל לרעה את סבלנותנו?) אך כא-שר זרקתי לו אתגרים פחות ידועים, כגון

ROMA LOCUTA EST, CAUSA FINITUR

(רומא דיברה, ה-עניין נגמר) היה לי הרגש שם שלא נוצרה תיקשורת. הייתי כאשר שמעתי, לא מכבר, את טענתו של בגין בטלוויזיה, כאילו אין לאמר "סטאטוס קוו", אלא רק "סטאטוס קוו אנטה" או "סטאטוס קוו פוסט".

STATUS QUO POST

היתכן כי נעלם מעיני? והנה בא הפרופסור עמוס פינקלשטיין ובמיכתב לעיתון הארץ ייסר את בגין על בורותו בעניין זה. הוא גם הוכיח אותו על שגיאה גסה אחרת. כאשר אמר DIVIDE ET IMPERE תחת DIVIDE ET IMPERA הטורף ומשול" (הפרד

מעולם לא הבנתי את היצר הדוחף פוליטיקאים להציג את עצמם כאינטלקטואלים. דויד בן-גוריון היה פוליטיקאי מולח מאד ואינטלקטואל קטן מאד. אך הוא התפאר בהבנתו העמוקה את תורת אפלטון, עד שבא פרופסור רחמן והוכיח שהוא בור גמור. עכשיו זה קורה ליומרה הלאטינית של בגין.

אולם ERRARE HUMANUM EST (הטעות היא מידת אנוש").

בשלושה מנדאטים, שניים מחבריה, שנקבעו בצורה כה מיקרית, נכנסו עימה לכנסת.

אלוני ידעה שזהו פתח לפורענות. וזו אכן התרחשה: אלוני רבה עם מארשה פרידמן, השלישית ברשימתה, התאחדה עם לובה אליאב, התפלגה ממנו, ובסוף נשארה גם בלי מארשה. מבחינת מעלותיה ומיגרעותיה כאחת (וכמו תמיד, מעלותיה הן מיגרעותיה, ולהפך) היא יכולה לתפקד רק כסיעת-ייחוד — או כאבירה-יחידה במיפלגה גדולה.

בבחירות לכנסת השמינית זכתה רשימתה ב-35,023 קולות. כעבור ארבע שנים נאלצה להסתפק ב-20,621, ובמנדאט יחיד. הפעם זכתה ב-27,921 — ושוב במנדאט יחיד.

בכנסת השמינית והתשיעית עשתה עבודה טובה. ה-בעייה שלה היא שתחום-ההתעניינות שלה צר מאוד — המאבק במימסד הדתי, קצת פמיניזם, קצת זכויות-האזרח. על הנושאים המרכזיים של השלום והחברה, אין לה דיעה ייחודית משלה. אין היא רק סולנית, אלא גם סולנית המנגנת על כינור בעל מיתר אחד. לצורך זה אין צורך בסיעה נפרדת. היא יכולה להסתדר במיפלגה גדולה. לא הבינתי איך יכול היה מישהו להינבא שתזכה

הפעם בחמישה מנדאטים. (כבר ספרתי שזכיתי בטוטו דיפולומטי, על סמך תחזית שערכתי כשישה שבועות לפני הבחירות. שבה הקצבתי לה מנדאט אחד). בנתונים של 1981, היה זה הישג יפה מאוד. הנבואות הוורודות רק הוכיחו עד כמה מסוגלים אנשים בלתי-מיקצועיים (וביני-ללם הסקרנים המטופשים של דעת-הקהל) לשגות בהזיות. אלוני יודעת, מן הסתם, שזוהי שירת-הברבור שלה, וכי אין לה סיכוי בבחירות הבאות. היא הסיקה את המסקנה: לשוב אל גרעין, שממנו גורשה על-ידי להט החרב המתהפכת של גולדה מאיר.

כל זה טוב ויפה. אם כן, מדוע זה השאיר טעם רע בפה? מדוע זה מרגיז ומקומם כה רבים? בגלל הצורה.

אילו אמרה אלוני: "נוצרו שני גושים גדולים, אין עוד מקום לסיעה כמו ר"ץ. אני הורתה אל מיפלגת-העבודה ואבאק בתוכה על דיעותי — ניתח. אפשר היה להסכים עימה או לא להסכים — אך אי-אפשר היה לשלול את זכותה להחליט כך. מה גם ש"תנועת" ר"ץ לא היתה מעולם אלא פיקציה.

אבל אלוני לא נהגה כך. היא מכרה את הסחורה שלה, תוך ניצול ציני של הביקוש בשוק. המערך היה זקוק לקול אחד נוסף בכנסת, מסיבות נהליות, והיא מכרה אותו במחיר מופקע. היא נהגה בדיוק כמו אהרון אבירחצירא ואהרון אוזן, שדרשו שני שרים תמורת שלושה קולות. אגודת-ישראל נהגה בהגינות רבה יותר.

בניגוד לאגודת-ישראל, לא כללו תנאיה עמידה על עקרונות כלשהם. היא דרשה מחיר אישי: מישרה של יושבת-ראש של ועדה (תמורת קול אחד) או תפקיד של סגנית-יושבת-ראש הכנסת (תפקיד שכל כולו כיבוד ו-משכורת. בלי כל תוכן פוליטי).

אלוני גם לא הצטרפה למיפלגת-העבודה, שבתוכה יכלה לפחות להיאבק. היא עשתה משהו הרבה יותר גרוע. היא השתלבה באחת השיטות הנלוות ביותר במערכת הפוליטית הישראלית, זו של לע"ם ו"אחדות" ו"המרכז החופשי" ושאר ירקות. זוהי השיטה של הצ-טרפות כ"חטיבה" נפרדת למערך. כך לא הצטרף עוד להתמודד אי-פעם בבחירות, מקומה בכנסת יהיה מובטח גם בבחירות הבאות.

לשון אחרת: היא השיגה ביטחון אישי מירבי, אך שילמה גם את המחיר המירבי. כ"חטיבה" נפרדת למערך היא תהיה בטלה בשישים. זאת תהיה לה השפעה כלשהי על מדיניות המערך. זו נקבעת באופן בילעדי על-ידי מיפלגת-העבודה. היא תהפוך צל של מפ"ם, כשם שמפ"ם הפכה צל של מיפלגת-העבודה.

וזה לא טוב. כי זה מאכזב 27,921 יהודים טובים, שקיוו למשהו אחר. זוהי חזרה על האכזבה המרה מד"ש.

שובי, שובי השולמית; שובי שובי ונחזה בך! מה תחזו בשולמית כמחולת המחניים... ובכן, היא שבה, השולמית. שבה חזרה לה לבית שממנו גורשה לפני שמונה שנים.

זה הדהים רבים. זה הרגיז את בוחריה. מדוע, בעצם?

לאורך כל מסע-הבחירות שלה לכנסת העשירית הב-הירה שולמית אלוני כי תהיה מוכנה להצטרף, בראש חמשת המנדאטים הבטוחים של ר"ץ, אל המערך — כדי לתפוס את המקום המגיע לה ליד שולחן ה-ממשלה, כשרת-הפנים. היא אף הקימה משהו שנקרא תנועת אשה — אלונה-שרת-הפנים.

גם לולא נאמר הדבר בפירוש או ברמז, לא היתה צריכה להיות בו כל אפתחה. כי שולמית אלוני לא נטשה את מיפלגת-העבודה מרצון, ולא היתה מאושרת מחוצה לה, ו-מעולם לא אמרה דבר שנבדל עקרונית מדיברי אחרים במיפלגת-העבודה.

כיהנתי יחד עימה בכנסת השישית, או היתה חברה במיפלגת-העבודה. היא התנגדה או להפרדת הדת מן המדינה. (פעם, במינון, כשהכנסת עוד שכנה בבית-פרומין, הסבירה לי גם מדוע: זה יפגע באחדות העם היהודי.) אך אז אמרה דברים בוטים נגד הכפייה הדתית, וגם על נושאים אחרים מסוג זה.

זה היה טוב וחיוני, אבל גם היה כדאי. שולמית אלוני המציאה את השיטה שהפכה לאחר מכן מישחק של יוסי שריד ואחרים, הכללים הם כך: אתה שייך למיפלגה גדולה ונהנה מכל הנאותיה. אבל מדי פעם אתה משמיע דברים חריפים הנוגדים את הקו של מיפלגתך. זה מושך תשומת-לב. זה זוכה בפירסום רבתי, מבלית אותך בעיני הציבור, ואינו עולה דבר.

נניח, למשל, שישנה מיפלגה של קניבאלים, החולשת על מאות אלפי בוחרים נאמנים. אתה נבחר ברשימתה לכנסת. שם אתה משמיע, מדי פעם, הכרזות בזכות הצימי חונות. כל רמז כזה הופך מייד סנסציה. עיתונאים צובאים עליך כדי לראיין אותך, לצלם אותך, להנציח אותך בטלוויזיה וברדיו. איש לא ישאל אותך: אם כן, מדוע הצטרפת למיפלגת-הקניבאלים? מדוע הסכמת להופיע ברשימתה? מדוע עזרת לקניבאלים אחרים להיבחר?

יש, כמובן, צימוחונים מושבעים, המשמיעים הצהרות תקיפות לאין-שיעור יותר. אלה לחמו באוכלי-האדם, ו-כימעט נאכלו בעצמם. אבל להצהרות שלהם אין "ערך חדשותי". מה חדש בזה שאנטי-קניבאל ידוע מדבר בגנות הקניבאלים? אבל כאשר חבר מיפלגת-הקניבאלים מכריז שאין לאכול ילדים מתחת לגיל שש — הוא יוצר חדשה. (לפי העיקרון: כלב נושך אדם — זאת לא ידיעה. אדם נושך כלב — זוהי ידיעה.)

שולמית שחקה מישחק זה בכישרון. מדי פעם תקפה מעשה בלתי-פופולרי של מיפלגתה. לוי אשכול, מנהיג המיפלגה, התייחס אליה בסלחנות אבהית. היא, מצידה, ידעה היכן הגבול, ונזהרה שלא לעבור אותו.

ואז קרה לה אסון. אשכול נפטר. במקומו באה אשה נוקמת ונוטרת. גולדה מאיר שינתה את הכללים באופן רטוריקטיבי. מה שהיה מותר אצל אשכול, הפך בלתי נסבל לחלוטין אצל גולדה. היא שנאה את שולמית. בתרגיל מכוער מאין כמוהו הקפיצה את אלוני ברגע האחרון ממקומה הריאלי ברשימה לכנסת השביעית. שר-למית נותרה בחוץ. כאשר העליתי את הצעת-החוק ה-ראשונה להתרת ההפלות לא היתה יכולה לעזור לי.

לקראת הבחירות לכנסת השמינית רצתה שולמית אלוני להופיע שוב ברשימת המערך. שוב מנעה זאת גולדה ברגע שלפני האחרון. ברגע האחרון ממש החר-ליטה השולמית להקים רשימה משלה.

הכל נעשה בחיפזון, נצתה למהלך בזיכרוני סציה: קומת-המרתף של הכנסת. שעה אחת גירת הדלתות של ועדת-הבחירות המרכזית, המועד האחרון להגשת רשימות חדשות. בחדר סמוך — חדר-הישיבות של ועדת-הכלכלה — עמדה אלוני, כשהשולחן הגדול מכוסה כולו בערימות של ניירות בלתי-מסודרים. היו שם אלפי חתימות שנאספו על-ידי אירגוני-נשים להגשת הרשימה החדשה, ורשימה של טופסייה-הסכמה של מועמדים מטעם הרשימה לכנסת. במעמד זה קבעה אלוני, על פי מצב-הרווחה, כי רשימת מועמדיה לכנסת, הדבר לא נראה לה חשוב, כי היא היתה בטוחה לגמרי שבמיקרה הטוב ביותר תיבחר היא לבדה.

אמנון זיכרוני ואני היינו במקום כדי להגיש את רשימתנו. היינו נינוחים ובטוחים-בעצמנו, כי כל הסק-רים ינבאו לנו שני מנדאטים לפחות. אחרי שמונה שנים של פעולה בכנסת, שאת טיבה שיבחו גם (ובעיקר) יריבינו, לא פיקפקנו בהצלחה. ריחמנו קצת על שולמית, שסיכוייה נראו קלושים מאד, ועזרנו לה לסדר את רשימתה.

התוצאות הדהימו גם אותה וגם אותנו. אנחנו לא עברנו את אחוזי-החסימה, ואילו הרשימה של אלוני זכתה

אלוני